Pensijní pojišťování v Rakousku a přípravy k němu v Německu.

Napsal **Dr. Albín Bráf.***)

Úspěch, který mělo v Rakousku usilování soukromého úřednictva o zákonnou úpravu jeho pensijních nároků, vyvolal podobné hnutí také v Německu. I sebe povrchnějšímu znalci poměrů netřeba ovšem doličovati, že nešlo zde i tam o věc venkoncem totožnou, pokud zejména máme na zřeteli poměr k soustavě obecného povinného pojišťování dělnického v tom stavu jeho, k jakému až dosud dospělo v Německu a k jakému u nás. Našemu schází ještě důležitý článek pojišťování invalidního a starobního, který v německém jest proveden na základech velmi širokých. Proto byl v Rakousku zákon o pensijním pojištění ze 16. prosince 1906 z největší části pouhou splátkou na větší sociálnopolitický dluh invalidního a starobního pojišťování dělnického a jest známo, že nescházelo hlasů velmi závažných původem i důvodem, které důrazně trvaly na věcné i časové přednosti obecného dělnického pojišťování invalidního a starobního. Pro vydání speciálního zákona, k němuž u nás došlo, byly z důvodů sociálnohospodářských (působily ť tu zajisté i jiné) rozhodny skutečnosti dvě, jež v motivech vládní předlohy a v prohlášeních vládních během projednávání její byly vyloženy. Nejprve úvaha, že panují mezi poměry a postavením tak řečeného úřadnictva soukromého a veřejného dalekosáhlé obdoby. Vyžadujeť se na př. při obou jistá delší doba a větší míra vzdělání přípravného, než při ostatních odvětvích námezdné práce; oba tábory jsou ovládány celkem stejnými názory a obyčeji životními. Proto se pokládá za odůvodněnou také dokonalejší shoda v zařízeních zaopatřovacích, při kterých je zvláště význačným důraz na opatření vdov a sirotků, jež v ostatních vrstvách námezdných není aspoň touž měrou naléhavo, protože tu příprava dorostu pro výdělečné povolání bývá kratší a ženy jsou zvyklé samostatně vydělávati. K tomuto výslovně vytčenému stanovisku totožné míry životní, jakožto důvodu pro zvláštní zákonodárné vyřízení vedle

*) Z části souhlasně s obsahem pisatelova článku »Die Pensionsversicherung der Privatangestellten« ve Wolfově Zeitschrift für Socialwissenschaft. X. sv. 9. sešit.

KNIHOVNA MINISTERSTVA SOC. PÉČE

invalidního a starobního pojištění ostatních vrstev námezdných, přidal se důvod druhý, jenž s hlediska vlády byl hlavním pro vyřízení zvláštním zákonem před obecným dělnickým pojišťováním invalidním a starobním. Totiž důvod, že jsou důchodové poměry vrstev, na které se předloha zákona o pensijním pojišťování vztahuje, proti poměrům ostatních tříd za mzdu pracujících zároveň průměrem o tolik příznivější, že lze náklad příslušného pojišťování pensijního uložiti výhradně oběma zúčastněným stranám, tedy výhradně zaměstnavatelům a zaměstnaným bez jakéhokoliv příplatku státního. Během projednávání předlohy bylo sice stanovisko posléz dotčené, hlavně nátlakem panské sněmovny, do jisté míry otřeseno, neboť vláda dala se na konec pohnouti k prohlášení, že státní příplatky v nejnižších důchodových třídách pensijního pojišťování vezmou se v úvahu, až dojde na řešení obecného invalidního a starobního pojištění dělnického. K tomuto částečnému ústupu od zásady, původně nejtužším způsobem (až i hrozbami o nepředložení k sankci) hájené, došlo však až v tak pozdním stadiu projednávání předlohy, že ústup již nemohl míti váhy jako oslabení hlavního důvodu pro předchozí vyřízení speciálného zákona před obecným, pod nějž skupiny, podrobené nyní pensijnímu zákonu soukromo-úřednickému, již nespadnou.

Nelze říci, že by důvody pro zvláštní zákonnou úpravu poměrů zaopatřovacích pro úřednictvo soukromé byly v Německu zásadně odchylné od zdejších; i tam zajisté hraje poukaz na obdobu míry životní veřejného i soukromého úřednictva rozhodnou úlohu, také tedy zvláštní důraz na pense vdovské a sirotčí. Ale podrobné cíle přece nejsou veskrz tytéž. Převážná část vrstev, které se u nás teprve zákonem z prosince 1906 do pensijního pojišťování dostanou, má v Německu již účast na závazném pojišťování dělnickém pro invalidnost neb starobu. Neboť německý zákon o řečeném pojišťování dle svého § 1. č. 2. se vztahuje na všecky závodní úředníky, dílovedoucí a techniky, obchodní pomocníky a učně (kromě lekárenských), i na ostatní zřízence, jimž služební zaměstnání jest povoláním hlavním, jakož i na učitele a vychovatele, a to na všecky, béřou-li mzdu neb služné a není-li pravidelný jejich roční důchod vyšší dvou tisíc říšských marek. Jsou zařaděni do pěti mzdových tříd, podle nichž se pojištění invalidní a starobní koná, prémie platí a důchody vyměřují; všichni také jsou účastni říšského příplatku, který činí 50 mk. ročně ke každému invalidnímu neb starobnímu důchodu. Volalo-li se v Německu po

zvláštním pensijním zákoně pro soukromé úředníky, nešlo o pouhé rozšíření předmětu pojištění na soukromé úředníky dosud pod zákon nespadající a vůbec na vdovy a sirotky soukromých úředníků, nýbrž zároveň a hlavně o takové zvýšení výslužného nad míru zákonem o pojišťování invalidním a starobním vymezenou, aby obdoba nároků zaopatřovacích pro pojištěné a jejich pozůstalé s pensijními nároky říšských a státních úředníků a jejich pozůstalých byla jak možno úplnou nejen co do druhu a podmínek, nýbrž i co do výměr. Proto nebylo za daného stavu věcí v Německu ani pomyšlení na požadavek podobný tomu, jejž vyslovili rakouští usilovatelé o povinné pojišťování soukromoúřednické, aby totiž prémie pojistné nečinily více než 10 procent důchodu služebního. Věděli oni dobře, že by jinak tužby jejich neměly valné čáky. Na obmezení, touto direktivou daném, spočívá však rozdíl vlastní pojišťovací osnovy našeho zákona a pojišťovacího plánu, vypracovaného v úředním pamětním spise*), který v březnu r. 1907 byl říšskému sněmu předložen. V něm jsou především do přehledných tabulek a provázejících výkladů zpracovány výsledky vyšetření o poměrech soukromých úředníků, které r. 1903 po celé říši provedly organisace soukromoúřednické za tím účelem, aby opatřily látku pro předběžné studie k vypracování říšského zákona. Přidány jsou pojišťovatelské výpočty, jež se obírají náklady pensijního pojištění, kdyby se provedlo dle vůdčích zásad, které r. 1904 vytkl »hlavní výbor« dotčených organisací. Žádá se, aby pojišťování bylo závazným, aby se pro ně po rozumu předpisů zákona říšského o dělnickém pojišťování invalidním a starobním zařídila »zvláštní pokladna« (besondere Kasseneinrichtung), něco obdobného tomu, co v našem pensijním zákoně se nazývá »ústavem náhradním«. Prémie mají nésti zaměstnatelé i zaměstnaní stejným dílem; každému důchodu splatnému dostaniž se každoročního státního příplatku 50 ř. m.; každý pojištěný má, dovršiv 60. rok, míti nárok na důchod starobní, t. j. důchod, na nějž nárok není již vázán průkazem nezpůsobilosti k výdělku. Výše pense a vdovských i sirotčích platů má býti i co do poměrů procentuálných přiměřena výměrám obdobných zaopatřovacích nároků říšského a státního úřednictva. V posléz uvedeném směru platí pro říšské úředniky 10letá doba karenční, t. j. nárok na pensi pro nastalou tělesnou neb duševní

*) Die wirtschaftliche Lage der Privatangestellten. Denkschrift über die im Oktober 1903 angestellten Erhebungen. Bearbeitet im Reichsamt des Innern. (Aktenstück No. 226.)

nezpůsobilost vzchází teprve po 10leté službě. Po dovršení 65. roku věku lze vstoupiti do výslužby i bez průkazu neschopnosti (renta starobní). Pense činí po dovršení 10leté doby karenční $^{15}/_{60}$, za každý další rok $^{1}/_{60}$ služebního důchodu a může dosíci nejvýše $^{45}/_{60}$. Pro výměru pense béře se zpravidla za základ poslední důchod služební. Vdovné činí 40 proc. pense, na niž měl nárok nebo již požíval v čas úmrtí svého manžel. Sirotčí důchod každého sirotka je vyměřen pětinou vdovného, je-li matka na živu a z příčiny nějaké zákonné nepozbyla práva na vdovné, jinak třetinou. Podle těchto direktiv byl tedy zdělán pojišťovatelský výpočet německý.

Obojí částí svého obsahu vábí pamětní spis německý ke srovnáním. První část obsahuje výsledky šetření, jimž podobná byla podniknuta v Rakousku o několik let dříve z podnětu petic o povinné pensijní pojišťování soukromého úřednictva. Byly uveřejněny ve zvláštním úředním spise.*) Druhá pak část pamětního spisu podává nadmíru zajímavou látku pro srovnání pojišťovatelského plánu, jenž by hověl výše dotčeným požadavkům organisací soukromoúředníckých, s pojišťovací osnovou našeho nového pensijního zákona. Srovnání dat obou spisů, které se vztahují na důchodové a jiné příslušné poměry soukromého úřednictva, pohříchu do podrobností vésti nelze. Rozdíl dob šetření (1896 a 1903) netvoří v tom směru nesnáz jedinou. Jsouť tu i jiné. Tak odchylné roztřídění na skupiny. V Německu se třídilo vůbec jen dle oborů zaměstnání, v Rakousku zčásti dle rázu zaměstnatelů. Hospodářští, lesničtí, průmysloví, peněžničtí, zdravotní, učitelští zřízenci jsou zde zčásti zahrnuti pod titulem »úředníků ve službách veřejných«, když totiž jsou ve službách zemí, okresů, obcí a pod.; z nich však zjištěni vůbec jen ti, kteří nemají systemálného nároku na výslužné. I tak podává německý spis jednotně uspořádaný obraz poměrů u 154.843 osob (celkový počet zodpovědených dotazných listů 157.390); rakouské vyšetření však zvláštní výkazy o 99.537 osobách ve službách u soukromých zaměstnatelů (po vyloučení 4954 neupotřebitelných sčítacích lístků), več ale nejsou počítáni zřízenci soukromých železnic (8095) a plavebních podniků (1147), pro které se provedlo zjištění zvláště podnikatelstvy samými, kdežto u oněch šetření prováděly politické úřady. A k těmto řadí se ve službách veřejných korporací 10.493 osob, kterým nepřísluší normálový nárok

*) Ergebnisse der über die Standesverhältnisse der Privatangestellten im J. 1896 eingeleiteten amtlichen Erhebungen (Vídeň 1898, 2 díly).

pensijní. Vyšetření u těchto rozdílných skupin nebylo nad to, na kolik běží o předměty zjištěné, vesměs stejně rozsáhlé. Naproti tomu povedlo se rakouské v příčině počtu osob mnohem úplněji než německé, provedené organisacemi samotnými, takže německé, srovnají-li se výsledky jeho s obecnými daty sčítacími o povolání, pro jednotlivé země nedosahuje více než 9·1 až nejvýše 33·8 proc. skutečného stavu, pro celou říši průměrem pak činí jen 24·9 proc. jeho. Rakouské zjištění při zřízencích železnic a plavby bylo nejúplnější, při ostatních, u soukromých zaměstnatelů sloužících, dosáhlo dle názoru ústřední statistické komise průměrem 70 proc. skutečného stavu (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 80—90 proc., jinde arci zase méně, a to zvláště též ve Vídni).

Srovnání naše, pustíme-li se do něho se vší potřebnou výhradou přece, může tedy pomeškati jen u číslic povšechnějších.

Napřed tedy slovo o výši důchodů služebních. Tato byla zjištěna v Rakousku u 99.537 osob prvé skupiny »úředníků zaměstnatelů soukromých« (tak budeme pro krátkost říkati, nepřihlížejíce k oběma dalším speciálným skupinám úřednictva dopravních závodů) průměrnou sumou 891 zl., u zřízenců železnic soukromých 1546 zl., u lodních 1361 zl. Průměr pro všecky tyto různě četné skupiny dá 941 zl. Převedeme-li zlaté na marky, dá 941 zl. okrouhle 1568 ř. m. Kdyby bylo možno vřaditi do výpočtu plným počtem zřízence s karakterem úřednickým ve službách veřejných, na něž se zde pro obmezený obor vyšetření zřetel nebral, vypadl by celkový průměr důchodový nepochybně níže, protože by tu padli na váhu zřízenci menších obcí, které jsou poměrně nejčetnější a platí málo. Naproti tomu dalo německé vyšetření průměr celkový u mužů (150.156) 2064 ř. m., u žen (4788) 1135 ř. m.*), u obou společně 2042 ř. m. To jest dost zajímavý příspěvek ke statistice sociální. Ani vídeňský průměr služebních důchodů soukromoúřednických (1076 zl.) nedosahuje německého průměru celkového a nedosáhl by ani, kdybychom přihlížejíce k rozdílu doby předpokládali, že od r. 1896, roku šetření rakouských, do r. 1903, jemuž svědčí údaje německé, zdejší důchody služební průměrem o 10 proc. stouply. Německý celkový průměr převýšen jest u nás toliko průměrným důchodem vyšších správních a komerčních úředníků (asi o 50 proc.), vyšších technických (o 25 proc.) a spisovatelsky činných (o 12 proc.). Pod náš nový pensijní zákon arci ne-

*) V rakouských tabulkách není pohlaví rozlišeno.

byli pojati — hledíc k očekávaným velkým postátněním — úředníci soukromých železnic. Vyloučíme-li tedy tyto, připočteme-li však úředníky zaměstnatelů veřejných v obmezení výše udaném, přijdeme na průměr důchodový 866 zl., jakožto tehdejší (1896!) důchodový průměr osob pod nový pensijní zákon spadajících. A když teprve 10 proc. připočteme, účtujíce s nastalými zatím zvýšeními služných, dospějeme k sumě o málo větší, než činil průměr služebního důchodu úřednictva u zaměstnatelů soukromých, zjištěný r. 1896.

Přednost větší úplnosti též přiznati sluší rakouským vyšetřením, na kolik se týče čísel o hojnosti střídání služby a průměrném trvání nezaměstnanosti. Otázka ta byla k některým ustanovením zákona pensijního dosti závažna, do čeho však se zde pouštěti nemíníme. Zdejší vyšetření zjistila u »úředníků zaměstnatelů soukromých« a pak u úředníků ve službách veřejných, pokud se na ně vztahovala, podle zemí a oborů služebních nejen délku doby jejich sloužení vůbec, nýbrž zvláště také délku služby u téhož zaměstnatele. Z 97.289 »úředníků soukromých zaměstnatelů«, od nichž se obdržela data, sloužilo 24 proc. nejvýše 5 let, 48 proc. přes 5 do 20, 28 proc. přes 20 let. Zde padá samozřejmě fysické stáří samo hlavně na váhu, i bylo ze skupiny prve řečené 92 proc., ze druhé 80 proc. ve věku do 40 let. Počet těch, kteří v době vyšetření sloužili u téhož zaměstnatele již více než 5 let, činil 51 proc. všech a 67·6 proc. oněch, kteří vůbec již přes 5 let byli ve službách. Data pro zřízence veřejných zaměstnatelů málo se od předcházejících odchylují. Sloužiloť do pěti let 31·5 proc., přes 5 do 20 let 44·9 proc., 28·3 proc. přes 20 let, avšak z těch, kteří již slouží přes 5 let, 77·4 proc. během posledního pětiletí bylo u téhož zaměstnatele.

V německých šetřeních podrobností tohoto druhu není. Údaje o nezaměstnanosti jsou v obou asi stejně členité, jenom že rakouské uvádějí počet případův a trvání nezaměstnanosti za posledních pěti roků toliko u těch, kteří v čas šetření již vykazovali dobu sloužení více než pětiletou, kdežto německé udávají počet těch, kteří vůbec za posledních pěti let pozbyli zaměstnání. Z 99.537 rakouských »úředníků zaměstnatelů soukromých« mělo 78.227 služební dobu nejméně pětiletou; z nich během posledních pěti let bylo 4918 v 6863 případech po 38.287 měsíců bez zaměstnání. Tedy na 100 soukromých úředníků se služební dobou již aspoň pětiletou 1·75 případu nezaměstnanosti, na každého průměrem 2·93 dnů nezaměstnanosti do roka, ale na jeden případ nezaměst-

nanosti průměrem 167 dní. Při úřednících zaměstnatelů veřejných jsou sice případy pozbytí zaměstnání řidší, ale nezaměstnanost trvá poměrně déle; vypadneť na každé 100 těchto osob, jež slouží už aspoň 5 let, do roka průměrem jen 0·9 případů a na každého průměrem 2·38 dne nezaměstnanosti, ale na jeden případ nezaměstnanosti 263·2 dne. — Ze 150.056 mužských osob v německé šetření zahrnutých bylo během pěti let 16.225 (skoro 11 proc.) ve 22.121 případech po 2,452.978 dní bez zaměstnání, což dá ročně 30·2 dní na jednu z posléz řečených osob. U ženských trvá průměrná nezaměstnanost ještě déle (36·8 dne). Rozvrhne-li se však průměrné trvání nezaměstnanosti na všecky čítané vůbec, vypadne na mužského 3·2, na ženu 7·5 a celkem na osobu 3·3 dne, což od rakouského průměru 2·9 dne, platného arci jen pro osoby se služební dobou delší pěti let, nápadně se neodchyluje. Oboje šetření prokázala však v podrobném rozvedení souhlasně, že s pokračujícím věkem přibývá trvání nezaměstnanosti; starší člověk právě nesnadněji najde nové místo.

Nemalou péči věnovala obě šetření způsobům a míře, jakou soukromí úředníci sami i jejich zaměstnatelé dosud dobrovolně se starali o zabezpečení pensí a jiná zaopatření pro budoucnost úředníků samých i jejich pozůstalých. Způsoby péče té byly zvláště v Rakousku důležity pro otázku, může-li se vyplnění zákonné povinnosti pojišťovací po případě ponechati na cestách těchto dosud pěstovaných opatření (naše »náhradní ústavy« a »náhradní smlouvy«). U nás, leč i v Německu, kde arci již valná část soukromého úřednictva spadá pod povinné pojišťování invalidní a starobní, šlo dále o zjištění, jakou měrou nová zákonná úprava přinese vyšší břemena zúčastněným stranám. Tabulky německých šetření jsou v té příčině bohatší; neudávají jenom počet osob, které jsou účastny zvláštních zaopatřovacích zařízení (pojištění pensí, vdovských neb sirotčích důchodů, pojištění kapitálů na dožití neb úmrtí a pod.), nýbrž i břímě prémií z té příčiny súčastněnými nesené. V rakouské publikaci toliko příkladem se probírají jednotlivé případy podrobně, v celku udávají se jen počty osob účastných při těch kterých zařízeních. Za to aspoň jednu věc znázornila zase rakouská šetření lépe: data o případech, kde větší zaměstnatelé sami poskytují pense a hradí je ze svého běžného příjmu nebo po případě pomocí nějakého ve vlastnictví jejich trvajícího fondu. Právě tato věc měla veliký význam pro otázku t. zv. náhradních smluv nového pensijního zákona našeho.

Nejvíce v tabulkách německého pamětního spisu překvapují čísla, jež se týkají životního pojišťování v kruzích soukromých úředníků, tedy kapitálových pojištění pro případ dožití určitého věku nebo pro případ smrti aneb pro oba případy kombinované. Bylo již připomenuto, že valná část osob, které v Německu náležejí ke skupinám soukromých úředníků, jest zahrnuta v závazné pojištění invalidní a starobní. Dobrovolné pojištění vlastních pensí, pokud se renty z povinného vidí býti nedostatečnými, pak zaopatření důchodů vdovských neb sirotčích mohlo by se opatřiti také cestami soukromého pojištění důchodového. Ale dobrovolné pojišťování důchodové ani v Německu nekvete valně, z těchže asi příčin, jak u nás. Německý pamětní spis vykládá aspoň částečně zjev ten slovy, »že pojištění důchodu nebývá odhadováno dle jeho pravé hodnoty, takže se prémie na ně poměrem ku prémiím na pojištění kapitálů zdají lidem býti vysokými. I když tato příčina neplatí, spatřuje se v pojištění kapitálu snad proto vhodnější způsob zabezpečení pro pozůstalé, že jim po smrti živitelově umožňuje opatřiti si pramen výdělku zařízením malého obchodu neb pod.« A tak stává se vlastně dobrovolné pojišťování kapitálové pro případ úmrtí oblíbenější náhradou závazného pojištění důchodového nežli dobrovolné pojišťování důchodové. Zavádí-li se pak rentové pojišťování jako závazné, jest to tolik jako donucení, aby se dosavadní pojišťování kapitálové převedlo na koleje rentového, alespoň pro všecky, kteří by neunesli podle dobrovolného břemene pojišťování kapitálového ještě nové břímě rentového. Podobá se však, že zavedení závazného pensijního pojišťování soukromoúřednického dá v Rakousku k podobnému sociálněpoliticky vysoce zajímavému procesu nepoměrně méně podnětu než v Německu, přes to že tam valné vrstvy soukromého úřednictva povinnému rentovému pojišťování už jsou podrobeny. Prostě z té příčiny, že v Německu v kruzích soukromoúřednických pojišťování kapitálové vedle povinného rentového (t. j. dělnického invalidního a starobního) kvete více, než v Rakousku bez tohoto. Skutečnost velice významná.

Německá šetření zjistila, že ze 150.056 otázaných mužských úředníků soukromých 42.380, tedy přes 28 proc. všeho počtu, jest pojištěno na život, 34.077, tedy 22·78 proc. celého počtu platí 4,641.880 ř. m. příslušných prémií (o ostatních není udání). Výsledky rakouského šetření však udávají toliko u 0·05 proc. všeho počtu »úřednictva zaměstnatelů soukromých« pojištění pro případ dožití, u 0·23 proc. pro případ úmrtí, u 0·38 proc. pro dožití neb

úmrtí. Snad zůstávají, ať již z jakýchkoliv příčin, čísla ta za skutečností, leč není důvodu, pro který bychom se mohli domnívati, že by řečený způsob pojišťování měl v kruzích našeho soukromého úřednictva rozsah takový jako v Německu. Jsouť právě také ostatní způsoby pojištění vykázány u »soukromých úředníků« rakouských čísly nízkými. Tak rentová pojištění pro dožití, úmrtí neb oboje jen u 0·38 proc. všeho počtu, ostatní rentové 0·21 proc. Naproti tomu jest dle německých vyšetření pojištěno 7·9 proc. všech otázaných mužských úředníků soukromých na pensi, 7·9 proc. téhož počtu na vdovné. Proti úrazům jest pojištěno v Německu 26·1 proc. všech dotázaných soukromých úředníků u společenstev odborových, 15·6 proc. u soukromých společností; v Rakousku čísla obdobná nebyla zjištěna. Toliko poměrným počtem těch, kteří mají nárok na pensijní fond při závodě trvající, předstihujeme Německo, jeť u nás 11·35 proc. »úřednictva soukromých zaměstnatelů« účastno nároků na takové fondy, v Německu jen 6·1, arci tam, jak už netřeba znova upamatovávati, vedle invalidního a starobního pojištění dělnického, na němž ze všech daných mužských úředníků má 58·12 proc. účastenství povinné a 10·17 proc. dobrovolné, z ženských 92·44 závazné a 1·13 proc. nezávazné. V Rakousku k udaným 11·35 proc. přistupují ještě 2·30 proc. při odborových spolcích pensijních, 0·86 při podpůrných pokladnách, 1·47 proc. účastníků úsporových fondů, konečně pak 8·03 proc. celého počtu »úřednictva zaměstnatelů soukromých«, kterým z »vlastních prostředků« zaměstnatelových jest zabezpečen nárok na opatření pensijní, ovšem toliko v příčině 2·55 proc. jako opravdový nárok právní. Úhrnem tedy jest na uvedených různých způsobech zaopatřovacích zúčastněno 25·05 proc. všech v Rakousku šetřením z r. 1896 napočítaných úředníků u zaměstnatelů soukromých (kromě železnic a plavebních podniků), a jsou to úředníci, jejichž zaměstnatelé činí 11·58 proc. celého počtu příslušných zaměstnatelů.

Láká to k úvaze, proč jsou v soukromém úřednictvu německém poměrná čísla, svědčící o péči pro případ trvalé neschopnosti k výdělku a pro zaopatření pozůstalých, větší než v Rakousku přes to, že většina dotčených osob v Německu již platí na povinné dělnické pojištění invalidní a starobní, jehož u nás není? Dá se zajisté odpověděti poukazem na lepší německé poměry důchodové, jež jsme poznali. Sotva to však stačí k úplnému vysvětlení. U nás se »lépe žije« než ve valné části Německa, kde nekvete tolik hospoda a jiný přepych. Kromě toho jest na Německu

viděti, že trvání různých tvarů povinného pojišťování rentového neoslabuje ve zúčastněných dychtění po rozličných pojištěních doplňujících, nýbrž naopak svými výchovnými vlivy spíše toto dychtění posiluje. Neštítím se říci, že data německá — i když slušný zřetel vezmu na rozdílnost důchodovou — svědčí o vyšším stupni mravní kázně.

Zbývá ještě promluviti slovo k výpočtům nákladů pensijního pojištění dle našeho zákona a dle osnovy německého pamětního spisu.

Početní podklady pojišťovatelské zákona rakouského známe z technické zprávy, připojené svého času k výborové zprávě sněmovny poslanecké (č. 2462 příloh ke stenogr. prot. období XVII.), mathematické podklady osnovy německé z podrobných udání v pamětním spisu, a z těch je zřejmo, že životostatistické základy obojích výpočtů byly z části totožné aneb aspoň tak málo odchylné, že podstatné rozdíly nákladů z nich vzejíti nemohou. Více by zajisté už vážila odchylka v míře úrokové, pro uložení kapitálu předpokládané. Jeť u německých 3, u našich $3^1/_2$ proc. Ale všecko by ještě nemohlo vysvětliti veliký rozdíl prémií rakouského zákona a německého plánu, neboť německé by byly bezmála o 100 procent vyšší, kdyby se provedlo vše dle osnovy pamětního spisu. Ona různí především výpočet dle toho, pojmou-li se v nové pensijní pojištění pouze všichni soukromí úředníci, kteří ještě nepřekročili 40. rok věku svého neb všichni do konce r. 55. (aby totiž aspoň při dovršení 65. roku mohla u nich vypršeti 10letá doba karenční); dále odlišují výši výměru prémie pro případ, že by se ke stupňování důchodů služebních nepřihlíželo, od výše její, přihlíží-li se k němu, jak právě hoví požadavku organisací, aby pense a připínající se k ní důchod vdovský a sirotčí se řídil výší posledního služného. Podle toho by vypadl (v předpokladu nároku na starobní rentu po dokonaném 65. roce) výměr hrubé prémie v procentech dočasného služného takto:

	bez zřetele na stoupání	se zřetelem ke služebních důchodů
berou-li se v počet osoby do 40 let	13·91	18·38
berou-li se v počet všecky do 55 let	14·36	19·01

Poněvadž dle rakouského zákona pensijního povinnost pojišťovací zahrnuje všecky osoby v ostatních směrech podmínkám zákona vyhovující až do dokonaného věku 55 let, dlužno obrátiti

pozornost nejprve na posléz udané číslo 19·01. Prémie rakouského pensijního pojištění dle nového zákona nepřevyšuje však opravdu 10 proc., v požadavku soukromého úřednictva vytčených, vlastně ona činí průměrem 9·98 procent.*)

Jest na jevě, že tento nápadný rozdíl může býti vysvětlen jen růzností v povaze a výši nároků, jež se za dotčené prémie poskytují. V německé osnově ovšem přiráží se k čisté prémii úhrnem 20 procent na správní náklady, na jistotní fond a na tak řečené léčební řízení (Heilverfahren), kteréž by podle vzoru německého zákona o dělnickém pojišťování invalidním a starobním záleželo v tom, že by se poskytovala pojištěným pomoc k preventivnému léčení chorob (pobytem v lázních a jin. způs.), jež by jinak způsobily rannější invalidnost. Na toto preventivné opatřování počítá se v německém výpočtu přirážka 8·15 proc. k čisté prémii (obsažená v uvedené úhrnem 20procentní přirážce), čehož v rakouském pensijním zřízení soukromoúřednickém vůbec není. U nás čítá se vůbec průměrem jen 5procentní správní přirážka k čisté prémii,**) ač stát jen 100.000 K přispěje ke správním nákladům ústřední pensijní pokladny. Ježto však napořád zbývá ještě veliký rozdíl mezi čistou prémií zdejší a vypočtenou pro Německo, tedy jest pořád jasnější, že rozhodující pro vysvětlení velikosti jeho může býti opravdu toliko různost nároků neboli výhod poskytovaných pojištěným.

A rozdíl jest značný. Spočívá v tom, že hrubá prémie 19·01 proc. ve výpočtu německém předpokládá, že základem výměru pense, vdovného i sirotčích důchodů bude vždy poslední služné pojištěného, které sice při úřednících soukromých nebývá touž měrou pravidelně služným nejvyšším, jako u veřejných úředníků, ale přece také převážně. Prémie musí tedy již venkoncem tak býti upravena, aby výslužné a ostatní závazky mohly hověti vyšším

*) Z výše našich sazeb prémiových (viz níže tabulku v textu) to arci nevysvítá, brán jest tu průměr vůbec poměrem ke všem důchodům. Poněvadž se nepřihlíží ku věku, ve kterém se do svazku pojišťovacího vstupuje, tedy se vůbec musí k udržení stejnosti prémie přirážet různě vysoké částky na reservní fond a náklady správní. Ani pak by nebylo se u mužských vystačilo úhrnnou průměrnou prémií 10 proc., kdyby se nebylo ženám vyměřilo také 10, ač u nich odpadne ta kvota, která u mužů slouží ke hrazení nároku na pensi vdovskou. O tu ony platí více než muži a přispívajíce takto skutečně mnohem většími podíly na reservní fond a několikanásobně většími na správní výlohy, umožňují jen 10procentní prémii pro muže.

**) Průměrem, což již vysvětleno v předešlé poznámce pod textem.

nárokům ze stoupání služného příjmu kynoucím. Kdyby se měla doháněti teprve z vyšších stupňů služného, byla by najednou veliká a unikly by příspěvky pojištěných dříve zemřelých, ač oni účast měli na naději. Jinými slovy: Provedou-li se návrhy paměťního spisu německého, obdrží soukromý úředník v Německu, jenž svých 40 let vysloužil, jako výslužné 75 proc. posledního služebního příjmu, kterýž — jak se předpokládá — aspoň v převážném počtu případů bude spolu jeho dosud nejvyšším. V Rakousku podle nového zákona mnohem méně! Zde obdoba s pensijní soustavou státní jest jen zdánlivá; poslední, jak předpokládáme, nejvyšší služné má ovšem též vliv na výši výslužného, ale jen částečný, jen totiž tím poměrem, jak dlouho trvalo, čehož u státních pensí není. Poměr příspěvků a nároků dle našeho pensijního zákona jest totiž upraven dle zásady, zavedené v invalidním a starobním zákoně německém. Výše invalidního a starobního důchodu se určuje součtem částí odpovídajících délce času, po který pojištěný náležel do jednotlivých tříd služného, jak vysvítá z tabulky následující:

Třída služného korun		Základní důchod invalidní (po 120 měs.) korun	jenž se stupňuje za každých 12 měsíců příspěvkových o K	Prémie měsíční K
I. přes	600— 900	180·—	9·—	6·—
II. »	900—1200	270·—	13·50	9·—
III. »	1200—1800	360·—	18·—	12·—
IV. »	1800—2400	540·—	27·—	18·—
V. »	2400—3000	720·—	36·—	24·—
VI. »	3000	900·—	45·—	30·—

Z tabulky se snadno vyčte, že po uplynutí 12měsíční doby karenční (vyjímajíc případ úrazu ve službě) činí základní částka pensijní 30 proc. nižší hranice služného té které třídy, anebo pro II.—VI. třídu přesněji, 30 proc. vrchní hranice nejblíže nižší třídy. Tedy na př. 540 = 30 proc. 1800. Stupňový přírůstek důchodní za každý rok dalšího placení prémií činí 1·5 proc. téže nižší hranice. Zůstal-li by někdo po všecek čas 40 služebních (a příspěvkových) let v téže třídě služného, bude činiti pense jeho opravdu ne-li už vždy 75 proc. skutečného služného, aspoň 75 proc. nižší hranice té třídy služného, v níž byl a dle níž platil. Ale nikoliv, postupoval-li ve služebním příjmu, jak po většině bude. Tak na př. obdrží pojištěný, který byl, když mu povinnost k pojištění nastala, v II. třídě a který v této, pak v III. a IV. potrval v každé po 6 let v V. jen 3 a v VI. plných 19 let, toliko 1520 K pense

při čemž ani nečiní rozdílu, měl-li posléze služného 3000 K nebo 10.000 K. Leč i při posledním služném 10.000 K vypadlo by výslužné jeho nižší než 1520 K, býval-li by na př. v V. třídě 10 a nikoliv jen 3 roky a o tolik zase méně v VI. Jen tím způsobem bylo možno splniti požadavek, aby prémie soukromoúřednického pojištění nevystoupla nad průměrnou výši 10 proc. Vládní výpočty dospěly k pevné prémii 16 proc. na 100 K důchodu starobního; mělo-li se vystačiti s 10 proc., bylo nutno stlačiti důchod na 66·5 K a předpokládáme-li trvalé setrvání pojištěného v téže třídě důchodové, vypadne starobní důchod po 480 měsících příspěvkových opravdu sumou 66·5 proc. středního důchodu příslušné třídy, jak jej vládní výpočty zjistily, anebo ve výši 75 proc. nižší důchodové hranice příslušné důchodové třídy. Našemu rakouskému početnímu základu asi tak odpovídá v německé osnově čistá prémie 11·95 proc. Pak by však výhody zvláštního pensijního pojištění trochu pobledly vzhledem k tomu, že většina dotčených osob již jest účastna dělnického invalidního a starobního. Jen jedna úleva jest myslitelna. Protože by prémie 19·01 proc. zabezpečila totožnost pensijní soustavy soukromoúřednické s veřejnoúřednickou, avšak s druhé strany se trvá na říšském příspěvku, jehož bez toho již dosud všickni byli účastni, kteří jsou podrobeni zákonu o pojišťování invalidním a starobním, mohla by se o část tomu příplatku přiměřenou prémie zmírnit, ovšem zároveň i důchodový nárok, pokud by se na prémii zakládal, takže by teprve s říšským příplatkem žádané výměry dosahoval. U nás vzhledem ke skrovnější míře prémie i nároků z ní plynoucích nevedlo by slíbené povolení státních příspěvků ke snížení prémií, nýbrž znamenalo by zlepšení nároků na prémii nezávislé, nároků, jež nedaly se stupňovati, mělo-li se vystačiti s desetiprocentní prémií. Bez toho uskrovnění nebylo by se zákona ani dosáhlo.

Zákonné předpisy o posloupnosti dědické na statcích střední velikosti.

Napsal Dr. **Karel Viškovský.**

Sněm království Českého usnesl se ve skončeném loni zasedání na osnově zákona, kterou zavádějí se zvláštní předpisy o dělení dědictví při rolnických usedlostech střední velikosti. Usnesením